

İş Kanunu'nda Düzenlenen İşçilik Alacaklarına İlişkin Enflasyon Kaynaklı Munzam Zarar Talepleri ve Gerekliliğine Yönelik Bir Değerlendirme

Öz

İş hukukunun, ekonomik açıdan güçsüz olan işçiyi koruma amacına hizmet etmesine karşın; ekonomik hayatta zaman zaman yaşanan ciddi çalkantılar sonrası ortaya çıkan yüksek enflasyon dönemlerinde, özellikle ödenmelerinde temerrüde düşülmüş olan “işçi alacakları” korunmasız kalabilmektedir. Bunun sebebi ise, mevzuat düzenlenirken enflasyonun yüksek olabileceği dönemlerin dikkate alınmaması ve Yargıtay uygulamaları olabilmektedir.

Böyle dönemlerde, işçilerin alacaklarına

yönelik olarak; İş Kanunu'ndaki temerrüt faizine ilişkin mevcut düzenlemelerin, uğramış oldukları zararı karşılamadığı iddiası ile temerrüt faizini aşan zarar olarak ifade ettiği miz munzam zarar taleplerinde bulundukları görülmektedir.

Çalışmamızda, yüksek enflasyon dönemlerinde işçiler tarafından sıkça talep edilen munzam zarara ilişkin kanuni düzenlemeler, Yüksek Mahkeme Kararları ve bu taleplerin gerekliliği ele alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler:

İşçi alacakları, enflasyon, temerrüt, munzam zarar.

An Evaluation of Inflation-Based Additional Damage Claims Concerning Employee Claims Regulated under Turkish Labor Act and the Necessity of Such Claims

Abstract

While Labor Law aims to protect economically disadvantaged workers against potentially “arbitrary” actions by more powerful employers, periods of significant economic upheaval and subsequent high inflation can leave workers’ claims unprotected, especially

those that have defaulted. This is often due to the failure to consider periods of high inflation when drafting legislation, as well as Supreme Court precedents.

During such periods, workers often claim additional damages, arguing that the exist-

* Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi, hakan.keser@yahoo.com.tr, ORCID: 0000-0002-7961-7358.

ing provisions regarding default interest in the Labor Law do not adequately compensate for their losses.

This study examines the legal regulations

concerning additional damages, frequently claimed by workers during periods of high inflation, along with Supreme Court decisions and the necessity of such claims.

Keywords:

Employee claims, inflation, default, additional damages.

Giriş

İş hukukunun en temel ilkesi, işçiyi koruma ilkesi olmasına rağmen, ülkemizde zaman zaman yaşanan yüksek enflasyon dönemlerinde, işçi alacaklarının ödenmesinde temerrüde düşüldüğünde işçiler çok ciddi maddi kayıplarla karşılaşabilmektedirler. Yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerde, işçinin alacağını tahsil edemediği süreçte, alım gücü gerçekten çok hızlı düştüğü için, işçinin bu durumda Kanunda düzenlenmiş olan temerrüt faizi ile yetinmesinin beklenmesi adaletsizliğe yol açmaktadır. Zira bu durum, işçinin hakkını arama arzusunu olumsuz etkilemekte ve işçi açtığı davayı kazansa bile, zarar eden taraf durumuna düşmektedir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, kanuni temerrüt faizinin yetersiz kaldığı hallerde, işçiler söz konusu bu gecikmeler sonucu uğradıkları ve temerrüt faizi ile gideilemeyen maddi zararlarının karşılanabilmesi amacı ile munzam zarar talepleri ile davalar açmaktadırlar.

Alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı munzam zarar taleplerine karşı, Yargıtay Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu'nun vermiş olduğu kararlarda bir istikrar bulunmadığı, yani içtihatlarında ciddi bir fark olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi de son dönemde önemli kararlar vermiştir.

Çalışmamızda öncelikle kısaca; zarar, temerrüt faizi ve munzam zarar kavramları açıklanacaktır. Bunu takiben yüksek enflasyon dönemlerinde,

4857 sayılı İş Kanunu (İK.)'ndan ve 1475 sayılı İK. m. 14'ten kaynaklanan işçi alacaklarına ilişkin munzam zarar taleplerinin kanun ve uygulama kaynaklı sebepleri üzerinde durulacaktır. Çalışmamızda son olarak da alacakların, enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı munzam zarar taleplerine ilişkin Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararları göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılacaktır.

I. Zarar, Temerrüt Faizi ve Munzam Zarar Kavramları

A- Zarar Kavramı

Zarar kavramı, gerçekleşebilecek tüm halleri kapsayacak bir tanımın yapılmasının mümkün olmaması sebebiyle mevzuatımızda tanımlanmamıştır. Kelime anlamıyla zarar, bir eksilmeyi, ziyanı, kaybı, olumsuz bir sonucu ifade etmektedir. Zararın türünün belirlenmesinde kullanılan en temel ölçüt, zararı doğuran olayın ihlal ettiği menfaatinin niteliğidir. Zararı doğuran olayın sözleşmeye aykırılık veya haksız fiil olmasına bakılmaksızın, ihlal edilen menfaatin niteliğine ve eksilmenin üzerinde gerçekleştiği varlığın ne olduğuna göre zararın türü tespit edilebilecektir¹.

¹ KESKİN, A. Dilşad; Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat, Ankara 2016, s. 63; BAŞARA TURAN, Gamze; Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi, Ankara 2018, s. 110 vd.; TANDOĞAN, Haluk; Mesuliyet Hukuku, İstanbul 2010, s. 63 vd.; TEKİNAY, S. Sulhi / AKMAN, Servet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s.

Maddi zarar, malvarlığında değeri para ile ölçülebilir kıymetlerin azalması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu azalma, filli bir şekilde malvarlığında aktiflerin eksilmesi veya pasiflerin artması şeklinde gerçekleşebileceği gibi, kazançtan yoksun kalma şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.

İktisadi açıdan bir değiş tokuş vasıtası olan para, aynı zamanda bir değer ölçüsüdür. Para borcunun konusu, bir para birimi ile ifade edilmiş değer in sağlanmasıdır. Sağlanacak değer in miktarı bir rakamla belirlenmiş olduğundan, paranın alım gücüne göre değil, rakamla belirlenen tutar üzerinden borçlanma söz konusu olmaktadır². Paranın alım gücüne göre değil de belirlenen tutar üzerinden borçlanma söz konusu olduğundan, para borçlarında paranın alım gücünü kaybettiği dönemlerde, borçlunun temerrüdü alacaklının ciddi anlamda zarara uğramasına sebebiyet verebilmektedir. Bu zarar ağırlıklı olarak, para borçlarının geç ödenmesi durumunda, alım gücü kayıpları sebebi ile kazançtan yoksun kalma şeklinde ortaya çıkmaktadır.

B- Temerrüt Faizi Kavramı

Alacaklının temerrüt sonucunda karşılaşılabileceği olası zarara karşı, mevzuatımızda düzenlenmiş bulunan “temerrüt faizi” herhangi bir para alacağı nedeniyle, zararın doğup doğmadığına ve borçlunun kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın, vadeden sonra temerrüt şartlarının doğumu halinde ödenmek zorunda olan faiz olarak tanımlanabilecektir³.

Buna göre, temerrüt faizinin istenebilmesi için bir para borcunun bulunması ve borçlunun bu para borcuna ilişkin temerrüdünün gerçekleş-

mesi gerekmektedir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁴ (TBK) m. 117 uyarınca, muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşecektir. Buna göre, temerrütten söz edilebilmesi için her şeyden önce muaccel geçerli bir borcun bulunması gerekmektedir. Muaccel geçerli borç, borçlu tarafından ödenebilecek durumda olan, miktarı belirli ya da borçlu tarafından belirlenebilir olan bir miktar paradır⁵. İhtar koşulu sözleşme ile veya kanun hükmüyle (TBK. M. 117/2) ortadan kaldırılmışsa, borçlu ifade bulunmayacağını açıkça bildirmişse, borçlunun hareket tarzından ihtarın faydasız kalacağı anlaşıyorsa veya borç kanundan doğuyorsa temerrüt için ihtara gerek olmayacaktır. Bununla birlikte dava açılması ve borçluya ödeme emrinin tebliğ edilmesi ile de borçlu temerrüde düşecektir⁶.

Temerrüt faizinin kaynağı sözleşme olabileceği gibi kanun da olabilecektir. Temerrüt faizi kural olarak borçlunun temerrüdünün gerçekleştiği andan itibaren işlemeye başlayacak ve temerrüt devam ettiği sürece devam edecektir⁷. Temerrüt faizinin istenebilmesi için alacaklının, borçlunun kusuru olup olmadığı ya da bir zararın varlığı konusunda bir ispat yükümlülüğü de bulunmamaktadır.

TBK’nın 152 nci maddesi uyarınca, asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olacağından, temerrüt faizi de asıl alacak hangi sürede zamanaşımına uğrarsa, o sürede zamanaşımına uğrayacak ve TBK’nın 104 üncü maddesi uyarınca da temerrüt faizine tekrar temerrüt faizi işletilemeyecektir.

Temerrüt faizinin oranı ise; TBK’nın 120 nci maddesi uyarınca; sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenecektir. Ancak, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık te-

548 vd.

2 NÖMER, Haluk. “Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK 118/I Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği Problemi”, İÜHF, C.: LVII, S.: 1-2, 1999, (s. 241-264), s. 245.

3 ÖZDAMAR, Emine; Temerrüt Faizi Kavramı ve Çeşitli Davalarda ve Takiplerde Başlangıç Zamanı, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 96, Ağustos 2014, (s. 60-69), s. 64; HELVACI, Mehmet; Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul 2000, s. 102; OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut; Borçlar hukuku Genel Hükümler, C. I, 18. Bası, İstanbul 2020, s. 1575 vd.

4 RG. 04.02.2011, S: 27836.

5 ÖZDAMAR, s. 61; HELVACI, s. 104.

6 DEYNEKLİ, Emel/KISA, Sedat; Faiz Hukuku, Ankara 2001, s. 59 vd.; ÖZDAMAR, s. 60 vd.

7 BİLGEN Mahmut; Faiz Hukuku Munzam Zarar ve İlgili Mevzuat, Nisan 2001, s. 8; ÖZDAMAR, s. 61.

merrüt faizi oranı, belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacaktır. Sözleşme ile faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık sözleşmesel faiz oranı da TBK. m. 120/1 uyarınca mevzuat hükümlerine göre belirlenen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında da sözleşmesel faiz oranı geçerli olacaktır.

Temerrüt faizi oranı 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun (3095 sy. K.)⁸ hükümleri çerçevesinde belirlenmiştir. 3095 sayılı Kanun'un 1 inci maddesinde, Borçlar Kanunu'na ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hâllerde miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödemenin yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılacağı ve Cumhurbaşkanının bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu belirtilmiştir. Kanun'un 2 nci maddesinde ise temerrüt faizinin 1 inci maddede belirlenen orana göre belirleneceği, ticari işlerde ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise temerrüt faizinin bu oran üzerinden istenebileceği ifade edilmiştir⁹. Anayasa Mahkemesi'nin, munzam zarar taleplerine ilişkin vermiş olduğu yakın tarihli bir kararında da belirttiği gibi, kanun koyucu bu düzenleme ile aslında geç ödenen alacakların enflasyon etkisiyle uğradığı değer kaybının telafisi ve tazmini için bir hukuk yolu oluşturmayı amaçlamış ve bunu Kanunun gerekçesinde de açıkça belirtmiştir. Ancak, buradaki amacın enflasyonun neden olduğu sorunları ortadan kaldırmak olduğu açık olmasına karşın, yine kanunda getirilen faiz üst sınırlamaları bu düzenlemelerin enflasyon oranları ile bağlantısının kurulmadığını göstermektedir¹⁰.

C- Munzam Zarar Kavramı

Munzam zarar kavramı, alacaklının zararının varlığını, miktarını ve borçlunun kusurunu ispatlamaksızın talep edebildiği temerrüt faizini aşan zararı ifade etmektedir. Nitekim, uygulamada götürü tazminat mahiyetindeki temerrüt faizinin, alacaklının zararını tamamen karşılamamasına yani, alacaklının zararının temerrüt faizinden fazla olmasına sıkça rastlanmaktadır. Bu anlamda, munzam zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır¹¹. Para borçlarında, borçlunun temerrüdünün bir sonucu olarak ortaya çıkan zararın, temerrüt faizini aşması sonucu ortaya çıkan munzam zarara ilişkin bir düzenleme TBK'da da yer almaktadır. Buna göre, munzam zararı "aşkın zarar" olarak ifade eden TBK'nın 122 nci maddesine göre, alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlü olacaktır. Yine madde uyarınca, temerrüt faizini aşan zarar miktarı, görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmedecektir.

Munzam zarar borcunun hukukî sebebi, asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılıktır. Bu nedenle borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü, asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun, ifasına kadar geçen zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur¹².

Alacaklının munzam zararı talep edebilmesi, temerrüt faizini talep etmesinden çok farklı esaslara tabidir. Zira munzam zararın talep edilebilmesi için belirli koşulların bir arada bulunması

8 RG. 19.12.1984, S. 18610.

9 Son 15 yıldaki "Kanuni Faiz Oranları", "Sözleşmeyle Tespit Edilmemişse Temerrüt Faiz Oranları" ve "TCMB Tarafından Belirlenen, Avans İşlemlerinde Uygulanacak Faiz Oranları" için bkz. AYM, 08.07.2025 t., Caner ŞAFAK Başvurusu, B.N. 2024/41763, RG. 29.09.2025 t. S. 33032, §60.

10 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §49.

11 Yarg. 3. HD. 12.03.2024 t. E. 2023/1897, K. 2024/1099, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 06.02.2026.

12 Yarg. 3. HD. 12.03.2024 t. E. 2023/1897, K. 2024/1099, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 06.02.2026.

gerekmektedir. Buna göre öncelikle; sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya vekâletsiz işgörmeden doğabilecek bir para borcunda, munzam zararın tazmininin söz konusu olabilmesi için, borçlunun temerrüde düşmüş olması gerekecektir¹³. Ayrıca munzam zarardan söz edebilmek için temerrüt faizini aşan bir zararın meydana gelmesi gerekmektedir. Zira munzam zarar, zarar tutarından temerrüt faizinin düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır. Yani bir başka anlatımla, zararın miktarı işlemiş toplam temerrüt faizi miktarından az veya ona eşitse, tazmini gereken aşkın bir zararın varlığından söz edilemeyeceğinden munzam zarar tazmini söz konusu olmayacaktır. Zararın temerrüt faizinin toplamından fazla olması ve temerrüt faizinin bu zararı tümüyle karşılamaya yetmemesi halinde munzam zarar talep edilebilecektir. Buna göre, alacaklı, uğramış olduğu zararının temerrüt faizinden yüksek olduğunu ispatlarsa hem temerrüt faizini hem de temerrüt faizini aşan aşkın zararı munzam zarar olarak isteyebilecektir¹⁴.

Munzam zararın tazmini için aranacak diğer bir koşul, söz konusu zararlar borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağının varlığıdır. Yani, alacaklının temerrüt faizini aşan zararı ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağı bulunması gerekmektedir. Aksi takdirde alacaklının uğradığını iddia ettiği zararlar, borçlunun temerrüdü arasında hiçbir illiyet bağı yoksa borçlu munzam

zarardan sorumlu tutulamayacaktır. Alacaklının uğradığı munzam zarar, objektif bir şekilde genel hayat tecrübelerine ve olayların normal akışına göre borçlunun temerrüde düşmüş olmasının sonucu sayılabilirse, munzam zarar söz konusu olabilecektir yani, borçlunun temerrüdü böyle bir zarara yol açmaya elverişli olmalıdır¹⁵. Alacaklı, munzam zarar ile fiil arasındaki uygun illiyet bağının var olduğunu ispatla yükümlü olacağından illiyet bağına ortaya koyan, alacağını tahsil edememesinden veya geç ödeme yapılmasından doğan duruma göre malvarlığında azalma veya engellenen kazançlardan oluşan zararını kanıtlamak için tüm delillerini mahkemeye sunmak zorunda olacaktır¹⁶.

Borçlunun temerrüde düşmesi veya temerrüt faizi ödemesi için kusurun şart olmamasına karşın, munzam zararın tazmini için borçlunun temerrüdünün kusur sonucunda gerçekleşmesi gerekmektedir. Yani bir başka ifade ile, kusur, munzam zarar talep edilebilmesi için mutlaka bulunması gereken bir unsurdur. TBK. m. 122/1 "... borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür." ifadesi ile bunu belirtmiştir. Kusurun derecesi ise, borçlunun sorumluluğunun doğması bakımından önemli olmayacak, borçlu her türlü kusurundan sorumlu olacaktır. Bu anlamda, hafif ihmali dahi temerrüde sebep olmuşsa, temerrüt sebebiyle doğan ve temerrüt faizi ile karşılanamayan munzam zarar talep edilebilecektir¹⁷. Borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun var-

13 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇOPUROĞLU, Çağlar; Yüksek Enflasyon Döneminde İşçi Alacakları ve Aşkın (Munzam) Zarar; İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi-İNÜHFD 15(1): 201-213 (2024), s. 204; ANTALYA, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 3, 2. Basım, Ankara 2019, s. 528; AKÇAAL, Mehmet: "Güncel İçtihatlar Işığında Munzam Zarar", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XII(2), 2022, (s. 1069-1099), s. 1075; ÖNDERİ, Gökhan: "Para Borçlarında Borçlu Temerrüdü Halinde Alacaklının Munzam Zararının Tazminini İsteyebilmesi Konusundaki Yargıtay Uygulaması", İstanbul Barosu Dergisi, 2013, C. 87, S. 2, s. 275; YHGK. 09.12.2021 t. E. 2017/18-2800, K. 2021/1629; İstanbul BAM. 12. HD. 16.02.2021 t. E. 2018/2227 K. 2021/203, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

14 EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 30. Baskı, Ankara, 2025, s. 343; AKÇAAL, s. 1076; Yarg.3. HD. 12.03.2024 t. E. 2023/1897, K. 2024/1099, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 06.02.2026.

15 AKÇAAL, s. 1078.

16 AKÇAAL, s. 1078; BARLAS Nami, Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı Yayıncılık, İstanbul, 1992, s. 192-193; Yarg. 3. HD. 12.03.2024 t. E. 2023/1897, K. 2024/1099, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 06.02.2026.

17 AKÇAAL, s. 1079. AYRANCI, Hasan: Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar, Ankara 2006, s. 124 vd.; ALTAŞ, Hüseyin: "Munzam Zararda İspat Sorunu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 50(1), 2001, (s. 121-130) s. 123; ZEYİNOĞLU, Erol: "Para Borçlarında Temerrüt Hallerinde Munzam Zarar", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(8), 2005, (s. 253-263), s. 257; EREN, s. 347; HATEMİ, Hüseyin/ GÖKYAYLA, K. Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 4. Baskı, İstanbul 2017, s. 278; ANTALYA, s. 530.

lığı asıl olacağından, temerrüt sonrasında borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun alacaklı tarafından ispatı gerekmeyecektir. Borçlu, temerrüde düşmede kusursuz olduğunu ispatlamadıkça ortaya çıkan munzam zarardan sorumlu olacaktır¹⁸.

II. Yüksek Enflasyon Dönemlerinde İşçilik Alacaklarının Ödenmesinde Temerrüde Düşülmesi Sonucu Karşılaşılabilecek Munzam Zarar Taleplerinin Sebepleri ve Değerlendirilmesi

A- Yüksek Enflasyon Dönemlerinde İK'da Düzenlenen İşçi Alacaklarına İlişkin Munzam Zarar Taleplerinin Kanun ve Uygulama Kaynaklı Sebepleri

Bilindiği üzere, dolanımdaki para miktarıyla, malların ve satın alınabilir hizmetlerin toplamı arasındaki açığın büyümesinden ortaya çıkan ve fiyatların toptan yükselişi ve paranın değerinin düşmesi biçiminde kendini gösteren ekonomik parasal süreç olarak tanımlanabilen enflasyon¹⁹, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli, genel ve hissedilir artış eğilimi olarak da ifade edilebilmektedir. Bu anlamda, enflasyon para biriminin satın alma gücünün zamanla azalmasına sebep olduğundan, mal ve hizmet fiyatlarının artması, kişi ve işletmelerin daha fazla para harcaması sonucunu doğurmaktadır. Enflasyonun hesaplanması, belirli bir dönemdeki fiyat değişimlerini ölçen bir süreci içermekte ve bu işlem Türkiye İstatistik

Kurumu tarafından tüketici fiyat endeksi (TÜFE) veya üretici fiyat endeksi (ÜFE) gibi endeksler kullanılarak yapılmaktadır. Bu işlemler sonucunda da günlük yaşamı etkileyen genel fiyat seviyelerindeki artış tespit edilmektedir. Ülkemiz maalesef bazı yıllar düşük, bazı yıllarda ise yüksek enflasyon ile dönem dönem karşılaşabilmektedir.

Yüksek enflasyon sürecinin yaşandığı dönemlerde, özellikle işçi alacakları ciddi risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, işçi alacaklarının ödenmesinde gecikme yaşanması durumunda, kanunen temerrüt faizi uygulanacak, bu faizin oranı bazı hallerde kanuni temerrüt faizi, bazı hallerde de İK'da belirtilmiş olan özel bir faiz oranı olacaktır. Aslında temerrüt faizinin uygulanmasının amacı, işçinin söz konusu alacaklarının zamanında ödenmesi durumunda uğrayabileceği zararları telafi etmek olsa da, özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde temerrüt faizinin işçinin uğradığı zararları karşılayamamasına sıkça rastlanmaktadır. Yani bir başka anlatımla, uzun yargılama süreci ve birçok harcama kalemindeki artışın, açıklanan enflasyon oranına göre çok daha yüksek olması, paranın alım gücünün ciddi anlamda azalması, temerrüt faizini işçinin uğrayabileceği olası zararlar karşısında yetersiz bırakmaktadır.

İşçiyi koruma ilkesinin, iş hukukunun en temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmiş olmasına karşın, yüksek enflasyon dönemlerinde işçinin alım gücünün gerçekten çok hızlı düşmesi ve bu durumda işçinin temerrüt faizi ile yetinmesinin beklenmesi adaletsizliğe yol açmakta, işçinin hakkını arama arzusunu olumsuz etkilemekte ve işçi açtığı davayı kazansa bile, zarar eden taraf durumuna düşmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak da, işçinin söz konusu gecikmeler sonucu uğradığı ve temerrüt faizi ile giderilemeyen maddi zararlarının karşılanabilmesi amacı ile munzam zarar talepleri ile açılan davalarla sıkça karşılaşılmaktadır.

İK. bilindiği üzere, bireysel anlamda işçi ve işveren ilişkilerini kapsayan özel nitelikte bir ka-

18 Yarg. 3. HD. 12.03.2024 t. E. 2023/1897, K. 2024/1099, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 06.02.2026.

19 <https://sozluk.gov.tr>, Erişim tarihi: 02.02.2026.

nun olup, tüm işçilerin temel işçi alacakları olarak ifade edebileceğimiz; işçinin ücreti, ücret ekleri, fazla çalışma ücreti, fazla sürelerle çalışma ücreti, yıllık ücretli izin ücreti, ihbar tazminatı ve kötü niyet tazminatı alacakları ile iş güvencesi kapsamında olan işçilerin açabilecekleri işe iade davası sonucunda hak kazanabilecekleri, iş güvencesi tazminatı diyebileceğimiz tazminatı ve kararın kesinleşmesine kadar çalıştırılmadığı süre için işçiye en çok dört aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer haklarını düzenlemektedir. Diğer yandan 1475 sayılı İş Kanunu'nun yürürlükteki tek maddesi olan 14 üncü maddesi de işçilerin kıdem tazminatı hakkını düzenlemektedir.

İşçinin en temel hakkı ve işverenin de en temel borcu olan ücret, İK'nın 32 nci ve devamı maddeleri ile TBK'nın 406 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. İK. ve TBK'daki düzenlemeler kanun koyucunun işçi ve ailesinin geçim kaynağı olan ücrete ne kadar önem verdiğini çok açık bir şekilde göstermektedir. Mevcut düzenlemeler dikkate alındığında neredeyse tüm düzenlemelerdeki amacın, işçinin ücretine bir an önce kavuşması ve işçinin ücretinden işçinin onayı olmaksızın bir kesinti yapılmasının önüne geçilmesi olduğu anlaşılmaktadır²⁰. Hatta TBK m. 407'nin madde başlığı "ücretin korunması" dır. Diğer yandan, ücret dışındaki, yukarıda sözü edilen tüm işçilik alacaklarına ilişkin olarak yine İK. ve TBK'da birçok ayrıntılı düzenleme yer almaktadır. Tüm bu düzenlemelerin amacının, işçinin ve haklarının korunması olduğuna şüphe bulunmamaktadır. Hatta "İş hukukuna ait hükümlerin tefsirinde tereddüt halinde, işçinin lehine olan hal şeklinin kabul edilmesinin iş hukukunun ana kurallarından olduğu ve genel bir planda yorum yapılırken, iş hukukunun işçileri koruyucu niteliğinin gözden kaçırılmaması gerektiği" Yargıtay tarafından da belirtilmiştir²¹.

Kanuni düzenlemelerin amacının her ne kadar işçi alacaklarını korumak olduğu kabul edilse de İK ve eski 1475 sayılı İK'da düzenlenen işçilik haklarına ilişkin kanuni düzenlemeler ve Yargıtay kararları göz önünde tutulduğunda, işçilik alacaklarının özellikle enflasyonist dönemlerde ciddi hak kayıplarına uğrama riski altında olduğu ifade edilebilecektir²².

İK'nın kabul edilmiş olduğu 2004 yılında açıklanan yıllık enflasyonun %9,24, takip eden yıllarda örneğin 2005 yılında 7,72 olduğu²³ düşünüldüğünde, o yıllarda kanun koyucunun işçi alacaklarının enflasyon karşısında erime riskini göz ardı ettiği kabul edilebilecektir. Ancak 2022 yılında olduğu gibi maalesef ciddi bir enflasyonist sürece girildiği hallerde, özellikle işçinin günlük yaşamında hissettiği enflasyon ile farklı hesaplamalar ile tespit edilen resmi enflasyon arasında ciddi farkların olduğu dönemlerde, işçi alacaklarının ödenmesinde ortaya çıkabilecek gecikmeler ciddi munzam zararların doğuşuna sebep olabilecektir. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere, İK'daki düzenlemeler ve buna ilişkin Yargıtay uygulaması yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarını korumayı dikkate almamıştır.

Yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarını korumayı dikkate almadığını ifade ettiğimiz İK'daki düzenlemeler ve buna ilişkin Yargıtay uygulaması genel hatları ile şu şekilde özetlenebilecektir:

Bilindiği üzere, İK'nın "Ücretin gününde ödenmemesi" başlıklı 34 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının son cümlesinde, gününde ödenmeyen ücretler için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanacağı ifade edilmiştir. Maddede sözü edilen ücret geniş anlamda ücret olup, çalışma karşılığı ödenen ücretler ile ikramiye, prim²⁴,

20 Bu yönde bkz. MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş; İş Hukuku, 7. Basın, Ankara 2022, s. 687; ÇOPUROĞLU, s. 211.

21 Yarg. 9. HD. 10.10.2008 t. E. 2007/25071, K. 2008/26162, Yarg. 9. HD. 21.02.208 t. E. 2007/9343, K. 2008/1730; Yarg. 9. HD. 09.04.1968 t. E. 1968/157 K. 1968/4628, İHD, Cilt I, s. 1, Ocak 1969, s. 98-100; Yarg. HGK 24.03.1976 t., E. 9-762 K. 1164, YKD, Şubat 1977, 158.

22 Bu yönde bkz. YILMAZ, Alper; İşçilik Alacaklarında Munzam (Aşkın) Zararın İspatında Enflasyonun Fiili Karine Olarak Kabulü Mümkün Müdür? İstanbul Barosu Dergisi, C. 99, S. 5, Yıl: 2025, (s. 86-105), s. 89.

23 <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatları>, Erişim tarihi: 02.02.2026.

24 Yarg. 9. HD. 29.02.2016 t. 29.02.2016 t. E. 2015/34917, K. 2016/4298, <https://legalbank.net/arama>.

işe iade davası sonucunda ödenecek olan en çok 4 aya kadar boшта geçen süreye ait ücret ve diğer haklar²⁵ ile fazla çalışma, hafta tatili ile bayram ve genel tatil ücretleri de bu kapsama dahildir²⁶. Madde metninden temerrüde karşı ciddi bir koruma olduğu düşünülse de, Yargıtay'ın yerleşmiş içtihadına göre, söz konusu faize karar verilebilmesi için kural olarak ücretin muaccel hale gelmesi yeterli olmayıp, ayrıca işverenin temerrüde de düşürülmesi gerekmektedir²⁷. Yargıtay, ücretin ödeme tarihinin taraflarca sözleşmeyle kesin olarak belirlenmesi durumunda, TBK uyarınca temerrüt için ayrıca ihtara gerek olmadığını belirtse de²⁸, uygulamada çoğu iş sözleşmesinde ücretin ödeme tarihinin kesin olarak belirtilmediği, ayın ilk haftası vb. gibi ifadelerle tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca iş sözleşmesi devam ederken, herhangi bir gecikmenin gerçekleşmesi durumunda dahi, işçinin işverene ihtar çekmesinin ya da bu faizi işverenden talep etmesinin de hayatın olağan akışına uygun olmadığı açıktır. Buna karşın, eğer işveren davadan önce, ihtar ile temerrüde düşürülmediyse, dava açılması ihtar niteliğinde olacağından, temerrüdün dava açılması ile gerçekleşeceği kabul edilecek ve faiz dava tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır²⁹. Ücret için zamanaşımının 5 yıl olduğu

düşünüldüğünde, geriye dönük 5 yıl içerisinde hak edilmiş ama ödenmemiş ücret kapsamında düşünülecek olan bir ikramiye alacağının, işçi tarafından işten ayrıldıktan sonra işverenden dava yolu ile talep edilmesi durumunda, alacağın üzerinden 3-4 yıl geçtiyse, yüksek enflasyon döneminde artık bu alacağın erimiş olacağına şüphe bulunmayacaktır. Görüldüğü üzere, yüksek enflasyon sürecinde hayatın olağan akışında, çalışılan dönemde temerrüt için ihtar çekilip işverenden talep edilemeyeceği düşünülebilecek olan geniş anlamdaki ücret alacağının, dava açılması durumunda da oldukça uzun sürecek dava süreci sebebi ile temerrütten ciddi anlamda etkileneneğine şüphe bulunmamaktadır. Paranın alım gücü düşünüldüğünde, farklı kalemlerdeki artışa göre hesaplanan ve açıklanan enflasyona göre tespit edilen temerrüt faizinin çok yetersiz kalma olasılığı yüksek olacaktır.

Geniş anlamda ücret içerisinde kabul edilen ve çoğu kez işçinin çalıştığı dönemde işverence ödenmemesi sebebi ile genellikle fesih sonrası dönemde açılan davalar ile talep edilen fazla çalışma ücreti de, işveren temerrüdünden ve yüksek enflasyondan ciddi anlamda etkilenen bir işçi alacağıdır. Zira yine Yargıtay'ın yerleşmiş içtihadı uyarınca, fazla çalışma ücretinin hesaplanmasında işçinin son ücreti değil, fazla çalışmanın gerçekleştiği dönemdeki çıplak ücret dikkate alınmaktadır³⁰. Durum böyle olunca da işten ayrılan bir işçinin, geriye dönük olarak en fazla 5 yıllık döneme ilişkin fazla çalışma ücretini dava yoluyla talep ettiğinde zamanında ödenmemiş ve hayatın olağan akışına göre işyerinde çalışırken ödenmesi işverene ihtar edilmemiş olan fazla çalışma ücretine ilişkin temerrüt oluşmamış olacağından, dava öncesi döneme ilişkin faiz talebi mümkün olmayacak ve zamanında ödenmemiş olan fazla çalışma ücreti temerrütten ciddi bir şekilde etkilenenecektir. Örneğin; 2026 yılı itibariyle

25 Yarg. 9. HD. 11.06.2015 t. E. 2015/16015, K. 2015/21441; Yarg. 9. HD. 04.07.2012 t. E. 2010/16939, K. 2012/26290; Yarg. 9. HD. 26.11.2008 t. E. 2007/30670, K. 2008/32272, <https://legalbank.net/arama>.

26 Yarg. 9. HD. 06.07.2009 t. E. 2009/11522, K. 2009/19492, ÇİL, Şahin; İş Uyuşmazlıklarında Yargıtay Uygulamaları, Ankara 2020, s. 138. Yarg. 9. HD.18.2.2010 t. E. 2010/17234, K. 2010/3921, <https://legalbank.net/arama>.

27 Yarg. 9. HD. 02.07.2010 t. E. 2010/26792, K. 2010/21578; Yarg. 9. HD. 11.06.2015 t. E. 2015/16015, K. 2015/21441; BİLGİLİ, Abbas; İş Hukukunda Faiz Uygulaması Açısından Muacceliyet ve Temerrüt Kavramları, Prof. Dr. Sarper SÜZEK'e Armağan, C.II, İstanbul 2011, 1157-1579, s. 1571; KESER, Hakan; Temerrüt Durumunda Ücret ve İkramiye Alacaklarına Uygulanacak Faiz Oranı; Karar İncelemesi, Sicil S. 17, Mart 2010, s. 229-242.

28 Yarg. 9. HD. 19.06.2017 t. E. 2017/5458, K. 2017/10819; Yarg. 9. HD. 11.06.2015 t. E. 2015/16015, K. 2015/21441; Yarg. 9. HD. 26.11.2008 t. E. 2007/30670, K. 2008/32272, <https://legalbank.net/arama>.

29 Yarg. 9. HD. 02.07.2010 t. E. 2010/26792, K. 2010/21578; Yarg. 9. HD. 11.06.2015 t. E. 2015/16015, K. 2015/21441, <https://legalbank.net/arama>; BİLGİLİ, s. 1571; KESER, s.

232; SÜZEK, s. 441.

30 Yarg. 9. HD. 08.02.2018 t. E. 2018/7137, K. 2018/2031; Yarg. 9. HD. 13.04.2016 t. E. 2014/37482, K. 2016/9246; Yarg. 9. HD. 31.05.2016 t. E. 2015/3262, K. 2016/12860, <https://legalbank.net/arama>.

işten ayrılan asgari ücretle çalışan bir işçinin 2026 yılı son saat ücreti 124,8 TL iken, işçinin 2022 de yapmış olduğu ve ispat ettiği bir fazla çalışmaya ilişkin hesap yapılırken dikkate alınacak saat ücreti 23,5 TL, 2023 yılı için ise bu tutar 50,7 TL³¹ olacaktır. Nitekim, Türkiye’de son 5 yılda asgari ücretin saatlik karşılığı 2022’den 2026’ya kadar yaklaşık 7 katlık bir artış göstermiştir. Bu durumda, geriye dönük 5 yıllık bir zamanaşımı da olsa, Yargıtay içtihatlarına göre işten ayrıldıktan sonra fazla çalışma ücretine ilişkin bir dava açılmasının ve dava açıldıktan sonra uygulanacak temerrüt faizinin hiçbir anlamı olmayacaktır. Sonuçta yüksek enflasyon dönemlerinde, fazla çalışma ücreti ödemeyen işverenin avantajlı duruma geçmesi kaçınılmaz olacaktır.

Yine buna benzer bir durum da iş güvencesi kapsamında olan bir işçinin, iş sözleşmesinin feshi durumunda açabileceği işe iade davası sonucunda, işçinin hak kazanabileceği iş güvencesi tazminatı ve en çok 4 aya kadar boşta geçen süreye ait ücretin hesaplanmasında ortaya çıkmaktadır. Zira iş güvencesi kapsamındaki işçinin işe iade davası açması ve bu davanın sonuçlanması sürecinin istinaf ve Yargıtay süreçleri de eklince oldukça uzun sürmesi ve bu dönemde işleyecek temerrüt faizinin işçinin bu gecikmeden doğan zararını karşılamama ihtimali, dava sonucu kazanılacak olan bu tazminatların işlevlerini ve caydırıcılık gücünü ciddi anlamda ortadan kaldırmaktadır. Aslında İK’nın kabul edildiği ilk şeklinde, 21 inci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan “Mahkeme veya özel hakem feshin geçersizliğine karar verdiğinde, işçinin işe başlatılmaması halinde ödenecek tazminat miktarını da belirler.” ifadesi o dönem yerleşik Yargıtay uygulamasında; “işe başlatmama (iş güvencesi) tazminatının fesih tarihindeki ücrete göre hesaplanması gerektiği ve bu ücretin işçi işyerinde çalışmaya devam etmiş olsaydı, işverenin işe alma hakkı olan 1 ayın dolduğu gündeki emsal ücretler esas alınarak tespit edilmesi gerektiği şeklinde” yorum-

lanmaktaydı. Buna göre bu tazminat, işçinin on işgünü içinde yaptığı başvuru tarihini müteakip, bir aylık sürenin sonunda “muaccel” olmakta ve o günkü emsal ücretlere göre hesaplanmaktaydı³². Yargıtay’ın o dönemki uygulamasında, iş güvencesi tazminatı yönünden faize hak kazanmak için kural olarak işverenin temerrüde düşürülmesi gerekmekte, ancak işçinin işe iade başvurusunda işe alınmadığı takdirde iş güvencesi tazminatının ödenmesini talep etmiş olması durumunda işverenin ayrıca temerrüde düşürülmesi gerekmemekteydi³³. Buna karşılık, işçinin işe iade edilmesi için işverene göndermiş olduğu ihtarnamede, işe iade edilememesi halinde işe başlatmama tazminatının derhal ödenmesine dair temerrüt hükmü bulunmadığı takdirde, iş güvencesi tazminatına uygulanacak faizin başlangıç tarihi dava ve ıslah tarihi olmaktadır³⁴. Bu, zaman içerisinde bu tazminatın etkisinin azalmasının önüne geçmekteydi. Ancak İK’nın 21 inci maddesine, 12.10.2017 tarih ve 7036 sayılı Kanun’un 12 nci maddesi ile eklenen 4 ncü fıkra ile “Mahkeme veya özel hakem, ikinci fıkrada düzenlenen tazminat ile üçüncü fıkrada düzenlenen ücret ve diğer hakları, dava tarihindeki ücreti esas alarak parasal olarak belirler.” hükmü getirildikten sonra, artık işçiye ödenmesi gereken en az dört aylık ve en çok sekiz aylık ücreti tutarındaki iş güvencesi tazminatının da yüksek enflasyon dönemlerinde bir caydırıcılığı kalmamıştır. Zira 2023 yılında sözleşmesi feshedilen ve asgari ücretle çalışan bir işçi arabuluculuk süreci sonucunda 2023 Aralık’ta dava açtığı o tarihteki asgari ücreti 11.402 TL olacağından, dava 2025 Aralık ayında sonuçlandığında hesaplama o tarihteki asgari ücret 22.104 TL olmasına rağmen, 11.402 TL üzerinden yapılacak, bu rakama sadece dava süresince temerrüt faizi

31 2022 ve 2023’te iki dönemli artış yapılmış olup, söz konusu rakamlar yıl ortasında ek zamlarla saatlik ücretin yükselmiş halidir.

32 Yarg. 9 HD, 08.07.2003 t. E. 2003/12442 K. 2003/13123, İşveren D. Temmuz 2003, s. 15; Kamu İş, Haziran-Temmuz 2003, s. 5; Yarg. 9.HD, 10.12.2004 t. E. 2004/23396 K. 2004/1896, Tekstil İşv. D. Şubat 2005, s. 44.

33 Yarg. 9. HD. 21.09.2010 t. E. 2008/35193, K. 2010/25207; Yarg. 9. HD. 16.06.2010 t. E. 2008/ 35175, K. 2010/19236, <https://legalbank.net/arama>.

34 Yarg. 9. HD. 10.02.2015 t. E. 2013/3630, K. 2015/5473, <https://legalbank.net/arama>.

uygulanacaktır. İş güvencesi tazminatı niteliği itibarıyla bir tazminat olduğundan, uygulanması gereken faiz de kanuni temerrüt faiz olacaktır³⁵.

İşe iade davası sonuçlarından bir diğeri olan, işçinin hak kazanacağı boşta geçen süreye ait en çok 4 aya kadar ücret ve diğer haklar için de yine Kanuni düzenleme ve Yargıtay uygulamasına göre, geçersiz sayılan feshi izleyen dönem ücretlerine göre hesaplama yapılacaktır. Geçersiz sayılan fesih tarihinden sonra, boşta geçen en çok dört aylık sürede işçinin çalışması devam ediyormuş gibi ücret ve diğer haklar belirlenecek ve boşta geçen en çok 4 aya kadar süre içinde ücret zammı ya da yeni bir toplu iş sözleşmesi yürürlüğe girdiğinde, her iki dönem için ayrı ayrı hesaplamaya gidilecektir³⁶. Ancak uzun sürecek bir yargılama süreci sonunda, yukarıda da ifade edildiği üzere bu ücret ve ona bağlı hakların da zaman karşısında erimesi ve temerrüt faizi ile karşılanamayacak munzam zararın doğması olasılığı çok yüksek olacaktır. Nitekim yukarıda örnek olarak verilen 2023 Aralık'ta sözleşmesi feshedilen ve işe iade davasını kazanan işçi için bu hesaplama yapılırken sözleşmesinin feshedildiği tarihi takip eden 4 aylık ücret hesaplanacak ve dava süresince temerrüt faizi işletilecek; dava sonucunun kesinleştiği tarihteki asgari ücret ve bu dönemdeki enflasyon oranı kaç olursa olsun dikkate alınmayacaktır.

İK'da düzenlenen ihbar tazminatı, kötü niyet tazminatı ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun yürürlükteki tek maddesi olan 14 üncü maddesinde düzenlenen kıdem tazminatı ise, işçinin fesih tarihindeki son giydirilmiş ücretine göre hesaplanacaktır. Kıdem tazminatına 1475 sy. İK. m. 14/11 uyarınca fesih tarihinden itibaren mevduata uy-

gulanan en yüksek faiz işletilecektir³⁷. Bunun için temerrüt ve dava açılması koşulu bulunmamaktadır³⁸. Buna karşılık, ihbar tazminatına ilişkin olarak istenebilecek faiz kanuni temerrüt faizi olup, işveren dava açılmadan önce temerrüde düşürüldü ise temerrüt tarihinden, temerrüde düşürülmedi ise, ancak dava tarihinden itibaren talep edilebilecektir. İşverenin bu tazminatları fesih tarihinde ödememesi ve kıdem tazminatına fesih tarihinden itibaren İK. uyarınca işleyecek mevduata uygulanan en yüksek faiz ile ihbar tazminatına temerrüt tarihinden itibaren işletilecek temerrüt faizinin enflasyonun altında kalması durumunda ise, yine munzam zarar söz konusu olabilecektir.

İhbar ve kıdem tazminatı açısından işe iade davası söz konusu ise, işçinin davayı kazanması sonucunda kararın kesinleşmesine kadar geçecek olan en çok 4 aya kadar süre de hizmet süresine eklenecek, bu tazminatlar bakımından bu süreler çalışılmış gibi değerlendirilecektir³⁹. Kıdem ve ihbar tazminatının, işe iade davası sonucu işçinin süresinde başvurusu durumunda işverenin işe başlatma hakkı olan 1 ayın dolduğu gün, yeni fesih tarihi sayılacağından o günkü emsal ücretler esas alınarak tespit edilmesi gerekmektedir⁴⁰. Zira, yukarıda sözünü ettiğimiz İK'nın 21 inci maddesine eklenen 4 ncü fıkra "Mahkeme veya özel hakem, ikinci fıkrada düzenlenen tazminat ile üçüncü fıkrada düzenlenen ücret ve diğer hakları, dava tarihindeki ücreti esas alarak parasal olarak belirler." hükmünü getirmiş olduğundan bu düzenleme, sadece iş

35 Yarg. 9. HD. 10.02.2015 t. E. 2013/3630, K. 2015/5473, <https://legalbank.net/arama>.

36 Yarg. 22. HD. 20.02.2014 t. E. 2013/4406, K. 2014/3242, Yarg. 9. HD. 20.05.2014 t. E. 2012/10994, K. 2014/16072, Yarg. 9. HD. 28.12.2009 t. E. 2009/34595, K. 2009/37899; Yarg. 9. HD. 21.09.2010 t. E. 2008/35193, K. 2010/25207; Yarg. 9. HD. 20.11.2008 t. E. 2007/30092 K. 2008/31546, Yarg. 9. HD. 13.07.2010 t. E. 2010/10114 K. 2010/23304, <https://legalbank.net/arama>.

37 SÜZEK, Sarper/ BAŞTERZİ, Süleyman; İş Hukuku, 25.Baskı, İstanbul 2025, s. 862; ÇELİK, Nuri/ CANIKLIOĞLU, Nurşen / CANBOLAT, Talat / ÖZKARACA, Ercüment; İş Hukuku Dersleri, 36. Baskı, s. 746; DEMİR, Fevzi; En Son Yargıtay Kararları Işığında İş hukuku ve Uygulaması, İzmir 2018, s.463; EYRENCİ, Öner / TAŞKENT, Savaş / ULUCAN, Devrim / BASKAN, Esra; İş Hukuku, 10. Baskı, İstanbul 2020, s. 266.

38 SÜZEK, s. 862; ÇELİK/ CANIKLIOĞLU/ CANBOLAT/ ÖZKARACA, s. 747; Yarg. 9.HD. 18.09.2009 t.E. 2008/6469, K. 2009/23426, <https://legalbank.net/arama>.

39 Yarg. 7. HD. 13.11.2013 t. E. 2013/13023, K. 2013/19088, <https://legalbank.net/arama>.

40 Yarg. 22. HD 25.02.2014 t. E. 2013/5460, K. 2014/4006, <https://legalbank.net/arama>.

güvencesi tazminatı ve kararın kesinleşmesine kadar çalıştırılmadığı süre için işçiye en çok dört aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer hakları için geçerli sayılacak, ihbar ve kıdem tazminatına uygulanamayacaktır⁴¹. Bu açıdan aslında tutarsız bir durum da ortaya çıkmaktadır. Zira ihbar ve kıdem tazminatını hesaplarken, yerinde olarak fesih tarihi işverenin işe başlatma hakkı olan 1 ayın dolduğu gün olarak kabul edilip bu tarihteki emsal ücretler dikkate alınırken, kanunda sonradan yapılan düzenleme iş güvencesi tazminatı açısından bu esas kabul edilmemektedir. İhbar ve kıdem tazminatı açısından her ne kadar bu uygulama yerinde ise de bu tazminatların ödenmemesi ve dava açılması durumunda, yüksek enflasyon dönemlerinde yargılamanın uzun sürmesi sonucu bu tazminatların da erimesine ve açıklanan enflasyona göre tespit edilecek temerrüt faizi ile karşılanamayacak munzam zarar taleplerine rastlanabilecektir.

B- Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Sıkça Karşılaşılan Munzam Zarar Taleplerine İlişkin Yargıtay ile Anayasa Mahkemesi Görüşleri ve Bu Görüşlerin Değerlendirilmesi

Kanuni düzenlemelerdeki boşluklar ve bazen de Yargıtay uygulamaları sebebi ile özel hukuk ilişkileri arasındaki borç ilişkisinden doğan alacağın temerrüdünde, bu alacağın yüksek enflasyon dönemlerinde değer kaybına uğraması durumu ile sıkça karşılaşılmaktadır. Söz konusu bu durumlarda da alacaklılar enflasyon kaynaklı munzam zarar talebi içeren davalar açmaktadırlar. Yargıtay ise, yüksek enflasyon kaynaklı munzam zarar talebi ile açılan bu davalara ilişkin olarak, zaman zaman farklı kararlar vermektedir.

Yargıtay, alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı munzam zarar

taleplerine karşı bazı kararlarında⁴²; ciddi enflasyonist dönemlerde bireyin parasının değerini sabit tutmak ve kazanç sağlamak için bir çaba ve girişimlerde bulunmasının, örneğin; en azından vadeli mevduat veya kurları devamlı yükselen döviz yatırımlarında değerlendirmesinin, olayların normal akışına, hayat tecrübelerine uygun düşen bir karine olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğunu; enflasyonist ekonominin olumsuz etki ve sonuçlarını kamuda az veya çok herkesin bildiğini, en önemlisi gerekli olduğu taktirde bilinebilmesinin, kolayca gerçekleştirilebileceğini ve mahkemelerin de bilgisi altında olan vakıalar olarak kabulü gerektiğini; kanuni ifade ile 'Maruf ve Meşhur' vakıalar⁴³ olduğunu ifade ederek, bunların ispatına gerek olmadığını⁴⁴ kabul etmektedir. Yargıtay, söz konusu bu kararlarda, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 3 no'lu Kararı'nda⁴⁵ yer alan "Para, her zaman kullanılması mümkün ve temettü getiren bir meta olduğundan, geç ödenmesi halinde zararın vücudu muhakkaktır." ifadesini de dikkate almaktadır. Buna göre, Yargıtay bu yöndeki kararlarında, zararın ispatına gerek olmadığını, alacaklının davasında dayandığı maddi olgulara uygulanması zorunlu görülen 'Maruf ve Meşhur' vakıalar ile Türk Medeni Kanunu (TMK)⁴⁶ m. 7 anlamında belirlenen

41 Yarg. 9. HD. 20.06.2018 t. E. 2018/8320, K. 2018/13408; Yarg. 9. HD. 05.10.2022 t. E. 2022/8822, K. 2022/11232, <https://legalbank.net/arama>; SÜZEK/BAŞTERZİ, s. 717; ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT/ÖZKARACA, s. 599.

42 Yarg. 6. HD. 13.01.2025 t. E. 2024/3534, K. 2025/15; Yarg. 6. HD. 14.11.2024 t. E. 2023/1766, K. 2024/4097; Yarg. 3. HD. 18.10.2021 t. E. 2020/10700, K. 2021/10183; Yarg. 11. HD. 16.09.2021 t. E. 2019/5372, K. 2021/5538; Yarg. 15. HD. 25.04.2018 t. E. 2017/2736, K. 2018/1742; Yarg. 7. HD. 09.03.2010 t. E. 2009/8308, K. 2010/1227; YHGK. 07.02.2007 t. E. 2007/11-55, K. 2007/53; Yarg. 13. HD. 19.06.2007 t. E. 2007/4821, K. 2007/8754; Yarg. 11. HD. 14.02.2000 t. E. 1999/10052, K. 2000/1010; YHGK. 10.11.1999 t. E. 1998/13-353, K. 1999/929; Yarg. 13. HD. 01.06.1995 t. E. 1995/267, K. 1995/5451; Yarg. 13. HD. 13.02.1997 t. E. 1996/9985, K. 1997/810, <https://legalbank.net/arama>.

43 Eski Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, m. 238 "Delil davanın halline tesir edebilecek münazaalı hususları ispat için ikame olunur. Maruf ve meşhur olan veya ikrar olunan hususlar münazaalı sayılmaz."

44 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 187/2 "Herkesçe bilinen vakıalarla, ikrar edilmiş vakıalar çekışmeli sayılmaz." RG. 04.02.2011 t. S. 27836.

45 Yarg. İBBGK. 20.10.1989 t. E. 1988/4 K. 1989/3 <https://legalbank.net/arama>.

46 RG. 08.12.2001 t. S. 24607. TMK m. 7 "Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.

delillerle, alacaklı zararının kanıtlandığına ilişkin karinenin vücut bulduğunu, böylece davacının zararını ispat yükümünü ifa ettiğini ve delillerin değerlendirilmesi sonucunda munzam zarara hükmedilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Söz konusu kararlarda, sübut bulan karinenin aksini kanıtlayarak, sorumluluktan kurtulmak isteyen borçlunun; ancak somut olayın özellikleri nedeni ile ya alacaklının bir zarara uğramadığını ya da borcunu zamanında ifa etmiş olsaydı dahi, alacaklının borç konusu miktarı değeri düşmeyecek bir biçimde değerlendiremeyeceğini ispat etmesinin gündeme gelebileceği ve borçluyu borcundan kurtarabileceği ifade edilmiştir⁴⁷.

Buna karşın Yargıtay, alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı munzam zarar taleplerine karşı bazı kararlarında⁴⁸ ise; borçlunun, kusurlu olsun veya olmasın, borcunu zamanında ifa etmemiş olması durumunda temerrüt faizi ödemekle yükümlü olduğunu (3095 sy. K. m. 2); temerrüt faizi talep edebilmek için borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olmasının şart olmadığını; borçlunun, bu konuda kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ileri sürerek ve bunu kanıtlayarak faiz ödeme yükümlülüğünden kurtulamayacağını; munzam zararın, temerrüt faizini aşan ve kusur sorumluluğuna dair ilkelere bağlı bir zarar türü olarak ka-

bul edildiğini⁴⁹; munzam zarar borcunun hukukî sebebinin, asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılık olduğunu kabul etmektedir. Buna göre Yargıtay, borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğünün, asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun, ifasına kadar geçen zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borç olduğunu ifade etmektedir. Yargıtay burada önem arz eden hususun, alacaklının temerrüt faiziyle karşılanamayan zararının mevcudiyetinin ispatı olduğunu belirttikten sonra, aşkın zararın ispatına ilişkin yükümlülüğün, bu zararın varlığını iddia eden alacaklının üzerinde olduğunu kabul etmektedir. Yargıtay bu yöndeki kararlarında, munzam zarar alacaklısının, TBK'nın 122 nci maddesine dayalı olarak tazminat talebinde bulunabilmesi için; öncelikle kaynağı ne olursa olsun, bir alacağı olduğunu, borçlunun temerrütte bulunduğunu, illiyet bağını ve bu alacağını tahsil edememesinden veya geç ödeme yapılmasından doğan ve duruma göre malvarlığında azalma veya engellenen kazançlardan oluşan bu zararın varlığını yasal ispat vasıtalarıyla somut, inanılır ve açık bir biçimde ispatlaması (HMK. 194⁵⁰) gerektiğini kabul etmektedir. Yargıtay bu kapsamda, salt ülkenin ve piyasanın içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan olan enflasyon, yüksek faiz, para değerindeki düşüş gibi olgulara dayalı olarak ileri sürülen munzam zarar taleplerini reddetmektedir. Bu anlamda, alacaklının bu sebeple zarara uğradığını açık ve somut bir biçimde iddia ve ispat etmediği müddetçe, söz konusu olguların TBK'nın 122 nci maddesi kapsamında aşkın munzam zararın kanıtı olarak ileri sürülemeyeceğini ve anılan şartlar sebebiyle ortaya çıkan olumsuzlukların alacaklı zararı olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir⁵¹.

Bunların içeriğinin doğru olmadığının ispatı, kanunlarda başka bir hüküm bulunmadıkça, her hangi bir şekle bağlı değildir."

47 Bu yönde bkz. AKMAN, Sermet; Karşılaştırmalı Olarak Alman ve İsviçre Hukuklarında Yüksek Oranlı Enflasyonun Para Borçlarına Etkisi ile Bu Konudaki Yargıtay Kararları, İstanbul Barosu Dergisi, 1989, C. 3, S. 10-12, s. 635; ÇO-PUROĞLU, s. 235; YILMAZ, s. 94.

48 Yarg. 3. HD. 24.04.2025 t. E. 2024/3150, K. 2025/2368; Yarg. 10. HD. 27/11/2024 t. E. 2023/13690, K. 2024/11814; Yarg. 2. HD. 17.01.2024 t. E. 2023/7422, K. 2024/292; Yarg. 9. HD. 01.11.2023 t. E. 2023/11296, K. 2023/16397; YHGK. 29.03.2022 t. E. 2021/11-938, K. 2022/401; Yarg. 3. HD. 10.03.2022 t. E. 2022/691, K. 2022/2136; Yarg. 11. HD. 28.09.2022 t. E. 2019/4241, K. 2022/6411; Yarg. 17. HD. 25.03.2021 t. E. 2020/2916, K. 2021/3278; Yarg. 19. HD. 02.04.2019 t. E. 2018/1690, K. 2019/2185; Yarg. 15. HD. 12.05.2016 t. E. 2016/1049, K. 2016/2737; YHGK. 31.10.2007 t. E. 2007/11-668, K. 2007/798; Yarg. 14. HD. 08.07.2008 t. E. 2008/5486, K. 2008/9057, <https://legalbank.net/arama>.

49 UYGUR, Turgut: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt I, Ankara 2012, s. 810.

50 HMK. m. 194- (1) Taraflar, dayandıkları vakıaları, ispata elverişli şekilde somutlaştırmalıdır. (2) Tarafların, dayandıkları delilleri ve hangi delilin hangi vakıanın ispatı için gösterildiğini açıkça belirtmeleri zorunludur.

51 Bu yönde bkz. UYANIK, Namık Kemal; Aşkın Zarar ve

Yani Yargıtay yüksek enflasyonun, dolar kurundaki artışın, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşunun, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalmanın, alacaklıyı ispat yükünden kurtarmayacağı gibi, alacaklıya herhangi bir ispat kolaylığı da sağlamayacağını, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan hareketle ileri sürülen soyut ve varsayıma dayalı zarar iddialarının hükme esas alınamayacağını kabul etmektedir. Yargıtay bu yöndeki görüşünü ayrıca, zaten mevzuat gereği alacaklının her hangi bir yükümlülüğe girmeksizin devletin belirlediği oranda temerrüt faizine hak kazanıyor olmasına ve kanun koyucunun ülkedeki tüm ekonomik olumsuzlukları değerlendirip, bunların doğuracağı zarar dolayısıyla tazminat oranını T.C. Anayasası'ndan aldığı yasa yapma yetkisine dayanıp temerrüt faizi olarak belirlemiş iken, zımnen bu takdirin yerinde olmadığı ileri sürülüp, sadece ekonomik göstergelere dayanılarak tazmin edilecek zararın temerrüt faizinden fazla olduğu iddiasının kabul edilemez olduğu düşüncesine dayandırmaktadır. Bu görüş uyarınca, munzam zarar talep edilmesi hâlinde, talebe özgü somut vakıalara dayanılması, ödeme ile alacaklının maruz kaldığı zararı doğuran vakıalar ve bu vakıalar nedeniyle uğranılan fiili zararın kanuni, elverişli ve geçerli delillerle, geçerli ispat kuralları dairesinde kanıtlanması gerekecektir. Yani bir başka anlatımla, ekonomik koşullardaki olumsuzluklar nedeniyle paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma, alacaklı yönünden munzam zarar olarak nitelendirilemeyecektir. Bu yüzden, salt bu olguya dayanılması neticesinde zararın ispatına dair koşulun gerçekleştiği kabul edilememekte; yüksek enflasyon, döviz kurlarındaki dalgalanma, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma gibi olumsuzluklar, bir karine olarak kabul edilip alacaklıyı iddia ettiği zararı ispat yükümlülüğünden kurtarmamaktadır. Bu görüş çerçevesinde aranan, ekonomik şartlar sonucu ortaya

çıkan olumsuzluklar gibi genel ve soyut hususlardan ziyade, geç ödeme nedeniyle alacaklının kendisinin, şahsen ve somut olarak uğradığı zararın ispatıdır.

Görüldüğü üzere, Yargıtay Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu içtihatlarında ciddi bir fark bulunmaktadır. Bazı içtihatlarda, enflasyon oranının, alacağın ödenmediği dönemdeki gecikme faizi oranından daha yüksek olmasının zarar karinesi oluşturmak ve ispat yükünü tersine çevirmek için yeterli olduğu kabul edilirken; bazı içtihatlarda ise, enflasyon oranı ile faiz oranı arasındaki farkın munzam zararın ispatı için yeterli olmadığı, faizlerle karşılanan zararın ötesinde somut ve maddi bir zararın ortaya konulması gerektiği kabul edilmektedir. İçtihatlar arasındaki farklılığın, içtihadı birleştirme kararı ile birleştirilmesi talebi de "içtihatlar arasında ileri sürülen farklılıkların her davanın kendine özgü koşullarından kaynaklandığı ve munzam zarara ilişkin tek bir ispat yöntemini kabul ederek hâkimin takdir yetkisini engellemeye gerek olmadığı" gerekçesiyle kabul edilmiştir. Hatta bu sebeple Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, iç hukuk tarafından öngörülen mekanizmanın söz konusu olan farklılığı sona erdirmeye imkân vermemesi sebebi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının⁵² ihlal edildiği sonucuna varmıştır⁵³.

Anayasa Mahkemesi ise; enflasyon kaynaklı munzam zararın varlığının ispatlanması hususunda Yargıtay kararları arasında çelişki bulunması sebebiyle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurularda; enflasyon sebebiyle meydana gelen değer kaybının karşılanması ve bu zararın karşılanması maksadıyla açılan

Hesaplaması, İstanbul Barosu Dergisi, 2018, c. 92, S. 4, s. 128; Görüşle ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. AKÇAAL, s. 1069 vd.

52 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 6/1 "Yargılanma hakkı 1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..." RG. 09.03.1954 Sayı. 8662.

53 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye Davası, Başvuru No. 62318/09, Kesinleşme Tarihi. 9 Mayıs 2021, § 43-44, § 60-74.

munzam zarar davalarında, enflasyon olgusunun davanın ispatı için yeterli görülmediği durumlarda, başvuru sahiplerinin şikâyetlerinin Anayasa'nın 35 inci maddesinde⁵⁴ düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak, Anayasa'nın 40 ncı maddesinde⁵⁵ güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varmıştır⁵⁶.

Anayasa Mahkemesi'ne göre; Anayasa ile güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır⁵⁷. Bu anlamda icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir⁵⁸. Kesinleşmiş alacaklar icra edilebilir nitelik kazandığından Anayasa'nın 35 inci maddesi bağlamında mülk teşkil etmektedir⁵⁹. Mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin, zarar görenin başvuru yoluna müracaat etmesini anlamsız kılacak, başarı şansını zayıflatacak derecede keyfilik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilecektir⁶⁰. Sağlanması gereken, başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önlemesi, ihlal devam etmekte ise

sonlandırması, gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak ise, makul bir tazmin imkânı sunulmasıdır⁶¹. Buna göre, kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı, ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Ancak, AY'nin 40 inci maddesi uyarınca şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması, ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir⁶². Enflasyon ve buna bağlı olarak oluşan döviz kuru, mevduat faizi, Hazine bonosu ve devlet tahvili faiz oranlarının sabit kanuni ve temerrüt faiz oranlarının çok üstünde gerçekleşmesi; borçlunun bu durumdan yararlanması, alacaklının ise zarara uğraması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle borçlu borcunu süresinde ödememekte, yargı yoluna başvurulduğunda da yargı süresini uzatma gayreti göstermekte, böylece yargı mercilerindeki dava ve takipler çoğalmakta, yargıya güven azalmakta, kendiliğinden hak almak düşüncesi yaygınlaşarak kamu düzeni bozulmakta, kişi ve toplum güvenliği sarsılmaktadır⁶³. Mülkiyet hakkı kapsamında alacağın geç ödenmesi durumunda, aradan geçen sürede enflasyon nedeniyle paranın değerinde oluşan hissedilir aşınmayla, mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi, bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da yoktur. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır⁶⁴.

Anayasa Mahkemesi bu görüşten hareketle, kamu kurumlarınca ödenen kamulaştırma bedellerinin ve bunlar dışında kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin yapılan şikâyetlerde, kamulaştırma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kay-

54 Anayasa m. 35 "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

55 Anayasa m. 40 "Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Kişinin, Resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

56 AYM, 08.07.2025 t. Caner ŞAFAK Başvurusu, B.N. 2024/41763, RG. 29.09.2025 t. S. 33032, §40.

57 AYM, 01.07.2015 t. Yüksekova Kadastro Mahkemesi İtiraz Başvurusu, E. 2015/39, K. 2015/62, RG. 15.07.2015 t. S. 29417, § 20.

58 AYM, 01.02.2017 t. Mahmut Duran ve diğerleri Başvurusu, B.N.2014/11441, § 60, <https://kararlarbilgiban.kasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/11441?BasvuruAdi=MAH-MUT+DURAN+VE+DİĞERLERİ>.

59 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §42.

60 AYM, 30.03.2022 t. Seyfettin Şimşek Başvurusu, B.N.2019/21111, RG. 20.07.2022 t. S. 31898, § 41; AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §43.

61 AYM, 11.11.2015 t. Genel Kurul Karar, K.A. Başvurusu, B.N. 2014/13044, RG. 17.12.2015 t. S. 29565, § 71; Caner ŞAFAK Başvurusu, §47.

62 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §47, §48.

63 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §49; AYM 15.12.1998 t. E. 1997/34, K.1998/79 RG. 26.11.1999 t. S. 23888.

64 AYM, 10.02.2011 t. E. 2008/58, K. 2011/37, RG. 14.05.2011, S. 27934; AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §49.

bina uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır⁶⁵. Mahkeme, özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin alacağın değer kaybına uğradığına yönelik yapılan bir şikâyeteye ilişkin vermiş olduğu kararında da, borçluların yargılama sonunda ödemekle yükümlü tutulacakları faizin enflasyon oranının önemli ölçüde altında kalması ve bu zararın başka bir hukuki yolla telafi edilmesinin mümkün olmaması hâlinde, borçluların zamanında ödenmemesi olasılığının artacağını; bu durumun, özel hukuk kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlık ve dava sayılarında önemli bir artışa sebebiyet vereceğini; borçluların zamanında ödemedikleri borçlar nedeniyle enflasyonun altında faiz ödemesi yapacaklarını ve dolayısıyla borcu ödememekle kârlı çıkmış olacaklarını belirtmiştir⁶⁶. Kararda, Anayasa'nın 35 ve 40 nci maddeleri uyarınca; devletin, özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklarda tarafların menfaatleri arasındaki adil dengenin sağlanmasına yönelik tedbirleri almakla yükümlü olduğunu ifade edilmiştir⁶⁷. Zira, alacaklının alacağını geç tahsil etmesi halinde, enflasyon karşısında meydana gelen değer kaybının giderilmemesi, alacağına gerçek değeriyle ulaşmasını engellemekte; borçlunun da borcunu gerçek değerinin altında ödemesine yol açmaktadır. Bu durum, taraflar arasındaki adil dengeyi alacaklı aleyhine bozmakta ve alacaklıya ölçsüz bir külfet yüklemektedir. Adil dengenin kurulabilmesi için borçlunun borcunu gerçek değeri üzerinden ödemesi gerekmektedir. Bu yükümlülük de borçluya orantısız veya aşırı bir külfet yüklemeyecektir⁶⁸.

65 AYM, 06.07.2017 t. Ali Şimşek ve Diğerleri Başvurusu, B.N.2014/2073, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/2073>; AYM, 21.03.2018 t. Kadir Çakar Başvurusu, B.N.2015/18908, kararlarbilgi.bankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/18908; AYM, 21.12.2017 t. Genel Kurul Karar, ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, B.N.2014/2267, RG. 25.01.2018 t. S. 30312; AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §51, 52.

66 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §56; bu yönde bkz. AYM, 15.12.1998 t. E. 1997/34, K. 1998/79, RG. 26.11.1999 t. S. 23888.

67 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §56.

68 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §57.

Anayasa Mahkemesi, yukarıda sözü edilen bu gerekçelerle, özel hukuk kişileri arasındaki alacağın değer kaybına uğradığına yönelik yapılan bir şikâyeteye ilişkin olarak, mevzuat ve Yargıtay'ın farklı içtihatlarını göz önünde tutarak yapmış olduğu ayrıntılı değerlendirme sonucu, Türk hukuk sisteminde alacaklının alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı kanaatine varmıştır. Bu sebeple de Anayasa'nın 35 inci maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40 nci maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir⁶⁹. Mahkeme, ihlalin yapısal bir sorundan kaynaklandığının tespiti ile bu sorunun başka başvurulara, bir diğer ifadeyle yeni ihlallere de sebebiyet verdiğinin anlaşılması veya bu durumun yeni başvurulara sebebiyet verebileceğini öngörerek 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50 nci maddesi uyarınca "pilot karar" usulünün işletilmesine karar vermiştir. Buna göre, İçtüzük'ün 75 inci maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca, ihlal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihe⁷⁰ kadar özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı mahiyetteki başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren altı ay süreyle ertelenmesine ve bu durumda olan kişilerin zararlarının giderilmesine imkân tanıyacak şekilde düzenleme yapılması hususunda keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesine karar vermiştir⁷¹. Pilot karar usulünün benimsenmesindeki en önemli amaç, benzer başvuruların tamamının ihlalle sonuçlanması yerine, ilgili mercilerce çözüme kavuşturulması ve bu suretle ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak

69 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §65-66.

70 RG. 29.09.2025 t. S. 33032.

71 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, §57; Karar 29.09.2025 tarihinde yayınlanmıştır. Makalenin kaleme alındığı tarihte henüz bir gelişme olmamıştır.

yapısal sorunun düzeltilmesinin sağlanmasıdır⁷².

Karara karşı üç üye tarafından yazılan Karşı Oy yazısında ise, etkili başvuru hakkının ihlalinin yapısal bir sorundan kaynaklanmadığı, buna karşın mahkemelerin TBK'nın 122 nci maddesini Anayasa'ya uygun yorumlamamasından kaynaklanmakta olduğu ifade edilmiştir. Buna göre, alacağın enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğramasına rağmen, alacaklıya aşkın zararın varlığını ispat zorunluluğu yüklenmesinin tamamen Yargıtay içtihatları çerçevesinde gelişmiş bir uygulama olduğu, bu bağlamda kanunilikten ziyade bir uygulama sorunu olarak ortaya çıkmakta olduğu belirtilmiştir⁷³.

Kanımızca, yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarının karşılaşılabileceği değer kayıplarına yönelik ciddi riskler, ortaya çıkma olasılıkları açısından iki başlık altında ele alınabilmektedir. Bunlardan ilki, kıdem tazminatı gibi aslında temerrüde karşı ciddi bir kanuni korumaya sahip işçilik alacaklarının, uzun yargılama süreçleri sebebi ile yüksek enflasyon dönemlerinde, açıklanan enflasyona uygun tespit edilen temerrüt faizine rağmen, paranın satın alma gücü karşısında ciddi zarara uğramasıdır. Yani bir başka anlatım ile, işverenin işçinin hak etmesi durumunda, Kanuna uygun bir şekilde fesih tarihinde işçiye kıdem tazminatı ödememesi durumunda, kıdem tazminatına fesih tarihinden itibaren doğrudan mevduata uygulanan en yüksek faiz uygulanmasına rağmen, dava sürecinin çok uzaması, paranın satın alma gücünün uygulanan faiz oranına rağmen ciddi anlamda zayıflamış olması ve işçinin yıllar sonra almış olduğu kıdem tazminatının alım gücünü kaybetmiş olması bu birinci riske örnek gösterilebilecektir. Zira yargılama süresi ülkemizde çok uzun sürebilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, her ne kadar TÜİK tarafından aylık ve yıllık enflasyon oranları açıklansa ve

yukarıda bazı Yargıtay kararlarında da belirtildiği gibi, bu oranlara göre devlet tarafından temerrüt faizi belirlense de, açıklanan enflasyon oranlarının hesap edilmesinde dikkate alınan kalemlerin farklılığı; çoğu zaman açıklanan enflasyon ile örneğin; ev fiyatları, araç fiyatları, beyaz eşya ve mobilya fiyatları gibi günlük hayatta kişiler açısından çok önemli olan ihtiyaçlarda meydana gelen artışın farklı olması sonucunu doğurmaktadır. Örneğin; enflasyon oranının %70 gibi oldukça yüksek açıklanmış olduğu bir dönemde dahi, ev fiyatların %100'den daha fazla artmış olmasına rastlamak çok şaşırtıcı olmamaktadır. Nitekim, örneğin kıdem tazminatını Kanunda belirtildiği şekilde fesih tarihinde alan bir işçinin, bu parayı bu tür bir harcamada kullanması ile işverence bu paranın zamanında ödenmemesi halinde, kıdem tazminatına fesih tarihinden itibaren mevduata uygulanan en yüksek faiz uygulanlsa bile, en az 2-3 yıl sürecek bir dava süresi sonucunda, bu parayı alan işçinin bu parayı bu tür bir yatırımda kullanması aynı değerde olmayacaktır. Böyle bir durumda da bir zararın varlığını kabul etmek için, işçiden, kıdem tazminatını zamanında alsaydı, bunu ev almak için bir yatırımda kullanacak olduğunu ve geç ödemenin bu yatırımı yapmasını engellediğini ispat etmesini beklemek adil olmayan bir sonuç doğuracaktır.

Bu gibi hallerde kanımızca, Yargıtay'ın yukarıda sözünü ettiğimiz, alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı munzam zarar taleplerine karşı vermiş olduğu bazı kararlarında belirttiği⁷⁴ ve doktrinde de birçok yazarın⁷⁵ da buna katıldığı gibi; ciddi enflasyo-

72 AYM, 30.05.2019 t. Genel Kurul Pilot Kararı, Y.T. Başvurusu, B.N. 2016/22418, RG. 09.07.2019, S. 30826, § 71; AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, § 74.

73 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, Selahaddin MENTEŞ, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşı oyu ile OYÇOKLUĞUYLA kabul edilmiştir.

74 Yarg. 6. HD. 13.01.2025 t. E. 2024/3534, K. 2025/15; Yarg. 6. HD. 14.11.2024 t. E. 2023/1766, K. 2024/4097; Yarg. 3. HD.18.10.2021 t. E. 2020/10700, K. 2021/10183; Yarg. 11. HD. 16.09.2021 t. E. 2019/5372, K. 2021/5538; Yarg. 15. HD. 25.04.2018 t. E. 2017/2736, K. 2018/1742; Yarg. 7. HD. 09.03.2010 t. E. 2009/8308, K. 2010/1227; YHGK. 07.02.2007 t. E. 2007/11-55, K.2007/53; Yarg. 13. HD. 19.06.2007 t. E. 2007/4821, K. 2007/8754; Yarg. 11. HD. 14.02.2000 t. E. 1999/10052, K. 2000/1010; YHGK. 10.11.1999 t. E. 1998/13-353, K. 1999/929; Yarg. 13. HD. 01.06.1995 t. E. 1995/267, K. 1995/5451; Yarg.13. HD. 13.02.1997 t. E. 1996/9985, K. 1997/810, <https://legal-bank.net/arama>.

75 AKMAN, s. 635; ÇOPUROĞLU, s. 235; YILMAZ, s. 94.

nist dönemlerde bireyin parasının değerini sabit tutmak ve kazanç sağlamak için bir çaba ve girişimlerde bulunmasının, örneğin ev, arsa, araba almasının ya da en azından vadeli mevduat veya kurları devamlı yükselen döviz yatırımlarında değerlendirilmesinin, olayların normal akışına, hayat tecrübelerine uygun düşen bir karine olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğunun kabulü gerekmektedir. Bu anlamda, enflasyonist ekonominin olumsuz etki ve sonuçlarının kamuca az veya çok herkesçe bilindiği ya da kolayca bilinebileceği gözetilerek, bu durum mahkemelerin de bilgisi altında olan vakıalar olarak kabul edilecek ve ispatına gerek olmayacaktır. Yani bir başka anlatımla, yüksek enflasyon dönemlerinde, temerrüt faizinin ya da mevduat faizinin enflasyondan düşük kaldığı veya paranın alım gücünün aşikar bir şekilde temerrüt faizini aşacak şekilde düştüğünün görüldüğü hallerde, ayrıca işçinin zararının ispatına gerek olmadığı, işçinin uğradığı zararının kanıtlandığına ilişkin karinenin vücut bulduğunu kabul etmek, işçi alacaklarına yönelik munzam zarar taleplerinin ispatlanmasında uygulama karşılaşılan zorlukların aşılmasını sağlayacaktır. Aksi takdirde, işçinin alacaklarına ilişkin olarak, nasılsa temerrüt faizinden veya mevduata uygulanan en yüksek faizden yararlanıldığı ifade edilerek, paranın değerinin söz konusu faiz oranlarının getirisinden çok daha fazla düştüğü dönemlerde, bu durumun dikkate alınmaması ve işçinin zararını kendisinin ispat etmesinin beklenmesi hakkaniyete uygun olmayacaktır. Bu halde de kanun her ne kadar işçi alacaklarını korumaya yönelik bir düzenleme getirmiş olsa da uygulamada bu düzenlemenin etkili bir koruma sağlamadığından/etkili bir hukuk yolu olmadığından söz edilebilecektir. Anayasa Mahkemesi de, alacaklının alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmamasını; Anayasa ile güvenceye bağlanan mülkiyet hakkının, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen

her türlü mal varlığı hakkını kapsadığı düşüncesinden hareketle, mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40 ıncı maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir⁷⁶.

Yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarının karşılaşılabileceği ciddi risklerden ikincisi ise, enflasyonu dikkate almayan kanuni düzenlemeler, kanuni düzenlemelerdeki boşluklar ve bu kanuni düzenlemelere yönelik yerleşmiş Yargıtay uygulamalarıdır. Enflasyonu dikkate almayan kanuni düzenlemelere ve kanuni düzenlemelerdeki boşluklara; işe iade davası sonucunda İK. m. 21 uyarınca işçiye ödenmesi gereken en az dört aylık ve en çok sekiz aylık ücreti tutarındaki iş güvencesi tazminatının, işçinin dava tarihindeki ücreti esas alarak parasal olarak belirleneceği hükmü ile ihbar tazminatına kanunda özel bir düzenleme yapılmamış olması sebebi ile kanuni temerrüt faizi uygulanması örnek olarak gösterilebilecektir. Enflasyonu dikkate almayan yerleşik Yargıtay uygulamalarına ise; ücrette faizin işlemeye başlaması için işverenin temerrüde düşürülmesi koşuluna⁷⁷; fazla çalışma ücretinin hesaplanmasında işçinin son ücreti değil, fazla çalışmanın gerçekleştiği dönemdeki çıplak ücretin dikkate alınmasına⁷⁸; işçi tarafından yapılan fazla çalışmaların geçmişe yönelik olarak talep edilmesinde, yapılan fazla çalışmaların uzun bir süre için hesaplanması ve fazla çalışma ücretinin yüksek çıkması durumunda hakimce takdiri bir indirim yapılmasına⁷⁹ ilişkin Yargıtay içtihatları gösterilebilecektir.

Yukarıda da ifade dildiği üzere, İK'nın kabul edilmiş olduğu yıllarda ve takip eden yıllarda yıllık enflasyonun düşük seyretmesi sebebiyle, ka-

76 AYM, Caner ŞAFAK Başvurusu, § 65-66.

77 Yarg. 9. HD. 02.07.2010 t. E. 2010/26792, K. 2010/21578; Yarg. 9. HD. 11.06.2015 t. E. 2015/16015, K. 2015/21441, <https://legalbank.net/arama>.

78 Yarg. 9. HD. 08.02.2018 t. E. 2018/7137, K. 2018/2031; Yarg. 9. HD. 13.04.2016 t. E. 2014/37482, K. 2016/ 9246; Yarg. 9. HD. 31.05.2016 t. E. 2015/3262, K. 2016/12860, <https://legalbank.net/arama>.

79 Yarg. 9. HD. 13.04.2016 t. E. 2014/37482, K. 2016/9246, Yarg. 9. HD. 11.02.2010 t. E. 2008/17722, K. 2010/ 3192, <https://legalbank.net/arama>.

nımızca kanun koyucu işçi haklarının enflasyon karşısında erime riskini göz ardı etmiştir. Takip eden yıllarda oluşan Yargıtay içtihatları da yine yüksek enflasyon dönemlerinde ortaya çıkabilecek olumsuzlukları dikkate almamıştır. Bu durum da enflasyonun yüksek seyrettiği dönemlerde özellikle arabuluculuk süreçlerinde, davanın uzaması durumunda alacağın enflasyon karşısında eriyeceğini düşünen işçinin, hakkının çok altında tutarları kabul etmesi sonucunu doğurmaktadır⁸⁰. Kanımızca, bu gibi durumlarda uygulanmak üzere, Anayasa Mahkemesinin de belirttiği üzere, alacaklının alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmamasının yapısal sorunlardan ve kanuni düzenleme eksikliklerinden kaynaklandığı kabul edilerek, yeni bir kanuni düzenleme yapılabilmektedir. Gerçekten de ülke olarak yaşamış olduğumuz çok ciddi bir yüksek enflasyon sürecinden sonra, elde edilmiş tecrübeler sonucu getirilecek yeni bir kanuni düzenleme ile işçi alacaklarının yüksek enflasyon dönemlerinde, uzun süren dava süreleri sonunda anlamsız kalmasının önüne geçilmesi mümkün olacaktır. Bu anlamda, işçilik alacaklarının dava edilmesi durumunda, yapılacak ödemelerin ve tazminat tutarlarının, davanın kesinleşmesi tarihindeki emsal ücretler dikkate alınarak hesaplanması yönünde bir kanuni düzenleme, kanımızca yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarına enflasyon karşısında ciddi bir koruma sağlayabilecektir. Zaten getirilecek bu yönde bir yeni düzenleme, enflasyonun düşmesi durumunda pasif etki gösterecek, sadece yüksek enflasyon döneminde işlerlik kazanacaktır. Bu yönde bir değişiklik yapılınca kadar ki dönemde de, mahkemelerce ciddi bilirkşi tetkikleri yaptırılarak, açıklanan enflasyona göre tespit edilmiş olan temerrüt faizinin, gerçekten paranın alım gücünü korumaya yetip yetmediğinin belirlenmesi, alacağın enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğradığının görüldüğü hallerde, alacaklıya munzam zararın var-

lığını ispat zorunluluğu yüklenmeksizin, fiili bir karinenin varlığının kabul edilmesi hakkaniyetin sağlanması açısından olumlu olacaktır.

Sonuç

Fiyatlar genel seviyesindeki sürekli, genel ve hissedilir artış eğilimi olarak tanımlayabileceğimiz enflasyon, para biriminin satın alma gücünün zamanla azalmasına sebep olduğundan, mal ve hizmet fiyatlarının artması ile kişi ve işletmelerin daha fazla para harcaması sonucunu doğurmaktadır. Enflasyonun hesaplanması, belirli bir dönemdeki fiyat değişimlerini ölçen bir süreci içermekte ve bu işlem Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tüketici fiyat endeksi (TÜFE) veya üretici fiyat endeksi (ÜFE) gibi endeksler kullanılarak yapılmaktadır. Bu işlemler sonucunda da günlük yaşamı etkileyen genel fiyat seviyelerindeki artış tespit edilmektedir. Yüksek enflasyon sürecinin yaşandığı dönemlerde, özellikle işçi alacakları ciddi risklerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Kanuni düzenlemelerin amacının her ne kadar işçi alacaklarını korumak olduğu kabul edilse de İK. ve eski 1475 sayılı İK.'da düzenlenen işçilik alacaklarına ilişkin kanuni düzenlemeler ve Yargıtay kararları göz önünde tutulduğunda, işçilik alacaklarının özellikle enflasyonist dönemlerde ciddi hak kayıplarına uğrama riski altında olduğu ifade edilebilecektir. İK.'nın kabul edilmiş olduğu 2004 yılında açıklanan yıllık enflasyonun %9,24 ve takip eden yıllarda örneğin 2005 yılında 7,72 olduğu⁸¹ düşünülüğünde, o yıllarda kanun koyucunun işçi haklarının enflasyon karşısında erime riskini göz ardı ettiği düşünülebilir. Diğer yandan, yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarının erimesi riski, tarafların dava yoluna gitmeksizin anlaşmalarını amaçlayan zorunlu arabuluculuk sürecini de olumsuz etkilemekte, uzun sürecek yargılama süresi sonucu alacakların eriyeceğinden endişe eden işçiler, hak etmiş oldukları işçi alacaklarının oldukça altında kalan

80 YILMAZ, s. 101; ÇOĞUROĞLU, s. 204.

81 <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatlari>, Erişim tarihi: 02.02.2026.

tutarlarla anlaşma yapmak zorunda kalabilmektedirler.

Temerrüt faizinin uygulanmasının amacı her ne kadar işçinin söz konusu alacaklarının zamanında ödenmemesi durumunda uğrayabileceği zararları telafi etmek olsa da özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarının ödenmesinde gecikme yaşanması durumunda, temerrüt faizinin işçinin uğradığı zararları karşılayamamasına sıkça rastlanmaktadır. Uzun yargılama süreci ve birçok harcama kalemindeki artışın, açıklanan enflasyon oranına göre çok daha yüksek olması, paranın alım gücünün ciddi anlamda azalması, temerrüt faizini işçinin uğrayabileceği olası zararlar karşısında yetersiz bırakmaktadır.

Yüksek enflasyon dönemlerinde işçinin alım gücünün gerçekten çok hızlı düşmesi ve bu durumda işçinin temerrüt faizi ile yetinmesinin beklenmesi adaletsizliğe yol açmakta, işçinin hakkını arama arzusunu olumsuz etkilemekte ve işçi açtığı davayı kazansa bile, zarar eden taraf durumuna düşmektedir. Söz konusu bu durumlarda da işçiler, temerrüt faizinin karşılamadığı zararlarına yönelik olarak, enflasyon kaynaklı munzam zarar talebi içeren davalar açmaktadırlar. Ancak bu konuya ilişkin Yargıtay Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu içtihatlarında ciddi bir fark bulunmaktadır. Yüksek Mahkeme'nin bazı içtihatlarında, enflasyon oranının alacağın ödenmediği dönemdeki temerrüt faizi oranından daha yüksek olmasının, zarar karinesi oluşturmak ve ispat yükünü tersine çevirmek için yeterli olduğu kabul edilirken; bazı içtihatlarında ise, enflasyon oranı ile faiz oranı arasındaki farkın munzam zararın ispatı için yeterli olmadığı, faizlerle karşılanan zararın ötesinde somut ve maddi bir zararın ortaya konulması gerektiği kabul edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi ise, özel hukuk kişileri arasındaki alacağın değer kaybına uğradığına yönelik yapılan bir şikâyeteye ilişkin olarak, mevzuat ve Yargıtayın farklı içtihatlarını göz önünde tutarak yapmış olduğu ayrıntılı değerlendirme sonucu, Türk hukuk sisteminde alacaklının alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin

edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı kanaatine varmıştır. Bu sebeple de Anayasa'nın 35 inci maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40 ıncı maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarının karşılaşılabileceği değer kayıplarına yönelik ciddi riskler, ortaya çıkma olasılıkları açısından iki başlık altında ele alınabilmektedir. Bunlardan ilki, temerrüde karşı ciddi bir kanuni korumaya sahip işçilik alacaklarının dahi, uzun yargılama süreçleri sebebi ile yüksek enflasyon dönemlerinde açıklanan enflasyona uygun tespit edilen temerrüt faizine rağmen, paranın satın alma gücü karşısında ciddi zarara uğramasıdır. Bu gibi hallerde kanımızca, bazı Yargıtay kararlarında ve doktrinde belirtildiği üzere, ciddi enflasyonist dönemlerde bireyin parasının değerini sabit tutmak ve kazanç sağlamak için bir çaba ve girişimlerde bulunmasının; ev, araba, arsa almasının ya da en azından parasını vadeli mevduat veya kurları devamlı yükselen döviz yatırımlarında değerlendirmesinin, olayların normal akışına, hayat tecrübelerine uygun düşen bir karine olarak kabul edilmesi uygun olacaktır. Bu şekilde bir karinenin kabulü ile işçi alacaklarına yönelik munzam zarar taleplerinin ispatlanmasında uygulama karşılaşılan zorlukların aşılması sağlanabilmektedir.

Yüksek enflasyon dönemlerinde işçi alacaklarının karşılaşılabileceği ciddi risklerden ikincisi ise, kanuni düzenlemelerdeki boşluklar, enflasyonu dikkate almayan kanuni düzenlemeler ve bu kanuni düzenlemelere yönelik yerleşmiş Yargıtay uygulamalarıdır. Kanımızca, bu gibi eksiklik ve uygulamalara karşı da Anayasa Mahkemesi'nin de belirttiği üzere, alacaklının alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmamasının yapısal sorunlardan ve kanuni düzenleme eksikliklerinden kaynaklandığı kabul edilerek, yeni bir kanuni düzenleme yapılabilmektedir. Kanımızca bu anlamda, yapılabilecek en etkili düzenleme de işçilik alacaklarının dava edilmesi durumunda, yapılacak ödemelerin ve

ödenen tazminatların, davanın kesinleşmesi tarihindeki emsal ücretler dikkate alınarak hesaplanması şeklinde olabilecektir. Bu yönde yapılacak bir yeni düzenleme, zaten enflasyonun düşmesi durumunda pasif etki gösterecek, sadece yüksek enflasyon döneminde işlerlik kazancaktır. Ancak bu tür bir değişikliğin yapılmaması durumunda ya da yapıncaya kadar geçecek dönemde de, Anayasa Mahkemesi'nin Caner Şafak başvurusuna ilişkin vermiş olduğu kararın karşı oy yazısında da belirtildiği üzere, mahkemele- rin TBK'nın 122 nci maddesini Anayasa'ya uygun yorumlaması ve alacağın enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğramasına rağmen, alacaklıya munzam zararın varlığını ispat zorunluluğu yüklememesi ve bu yönde fiili bir karinenin varlığının kabul edilmesi, hakkaniyetin sağlanması açısından olumlu olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKÇAAL, Mehmet; "Güncel İçtihatlar Işığında Munzam Zarar", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XII (2), 2022, (s. 1069-1099).
- AKMAN, Sermet; Karşılaştırmalı Olarak Alman ve İsviçre Hukuklarında Yüksek Oranlı Enflasyonun Para Borçlarına Etkisi ile Bu Konudaki Yargıtay Kararları, İstanbul Barosu Dergisi, 1989, C. 3, S. 10-12, (s. 630-645).
- ALTAŞ, Hüseyin; "Munzam Zararda İspat Sorunu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 50 (1), 2001, (s. 121-130).
- ANTALYA, Gökhan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 3, 2. Basım, Ankara 2019.
- AYRANCI, Hasan; Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar, Ankara 2006.
- BARLAS, Nami; Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı Yayıncılık, İstanbul, 1992.
- BAŞARA TURAN, Gamze; Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi, Ankara 2018.
- BİLGİN, Mahmut; Faiz Hukuku Munzam Zarar ve İlgili Mevzuat, Nisan 2001.
- BİLGİLİ, Abbas; İş Hukukunda Faiz Uygulaması Açısından Muacceliyet ve Temerrüt Kavramları, Prof. Dr. Sarper SÜZEK'e Armağan, C. II, İstanbul 2011, (s. 1157-1579).
- ÇELİK, Nuri / CANIKLIOĞLU, Nurşen / CANBOLAT, Talat / ÖZKARACA, Ercüment; İş Hukuku Dersleri, 36. Baskı, İstanbul.
- ÇİL, Şahin; İş Uyuşmazlıklarında Yargıtay Uygulamaları, Ankara 2020.
- ÇOPUROĞLU, Çağlar; Yüksek Enflasyon Döneminde İşçi Alacakları ve Aşkın (Munzam) Zarar; İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi-İNÜHFD 15 (1), 2024, (s. 201-213).
- DEMİR, Fevzi; En Son Yargıtay Kararları Işığında İş hukuku ve Uygulaması, İzmir 2018.
- DEYNEKLİ, Emel / KISA, Sedat; Faiz Hukuku, Ankara 2001.
- EYRENCİ, Öner / TAŞKENT, Savaş / ULUCAN, Devrim / BASKAN, Esra; İş Hukuku, 10. Baskı, İstanbul 2020.
- EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 30. Baskı, Ankara, 2025.
- HATEMİ, Hüseyin / GÖKYAYLA, K. Emre; Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 4. Baskı, İstanbul 2017.
- HELVACI, Mehmet; Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul 2000.
- KESER, Hakan; Temerrüt Durumunda Ücret ve İkramiye Alacaklarına Uygulanacak Faiz Oranı; Karar İncelemesi, Sicil S.17, Mart 2010, (s. 229-242).
- KESKİN, A. Dilşad; Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat, Ankara 2016.
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi / ASTARLI, Muhittin / BAYSAL, Ulaş; İş Hukuku, 7. Basım, Ankara 2022.
- NOMER, Haluk; "Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK 118/I Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği

- Problemi”, İÜHFM, C. LVII, S. 1-2, 1999, (s. 241-264).
- OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut; Borçlar hukuku Genel Hükümler, C. I, 18. Bası, İstanbul 2020.
 - ÖNDERİ, Gökhan; “Para Borçlarında Borçlu Temerrüdü Halinde Alacaklının Munzam Zararının Tazminini İsteyebilmesi Konusundaki Yargıtay Uygulaması”, İstanbul Barosu Dergisi, 2013, C. 87, S. 2, s. 275.
 - ÖZDAMAR, Emine; Temerrüt Faizi kavramı ve Çeşitli Davalarda ve Takiplerde Başlangıç Zamanı, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 96, Ağustos 2014, (s. 60-69).
 - SÜZEK, Sarper / BAŞTERZİ, Süleyman; İş Hukuku, 25. Baskı, İstanbul 2025.
 - TANDOĞAN, Haluk; Mesuliyet Hukuku, İstanbul 2010.
 - TEKINAY, S. Sulhi / AKMAN, Servet/BURCU-OĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
 - UYANIK, Namık Kemal; Aşkın Zarar ve Hesaplaması, İstanbul Barosu Dergisi, 2018, c. 92, S. 4, (s. 116-135).
 - UYGUR, Turgut; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt I, Ankara 2012.
 - YILMAZ, Alper; İşçilik Alacaklarında Munzam (Aşkın) Zararın İspatında Enflasyonun Fiili Karine Olarak Kabulü Mümkün Müdür? İstanbul Barosu Dergisi, C. 99, S. 5, Yıl: 2025, (s. 86-105).
 - ZEYTİNOĞLU, Erol; “Para Borçlarında Temerrüt Hallerinde Munzam Zarar”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (8), 2005, (s. 253-263).